

OPISKELUHYVINVOINTIOHJELMA 2020-2024

Sisällys

1. Työryhmä ja ohjelman taustaa	2
1.1 Strateginen näkökulma opiskeluhyvinvointiin	3
1.2 Hyvä opiskelukokemus opiskeluhyvinvoinnin lähtökohtana	4
2. Opiskeluhyvinvoinnin teesit Tampereen korkeakouluyhteisössä	5
3. Opiskeluhyvinvointiohjelman teesien kuvaukset	7
3.1 Osaamisperustainen opetussuunnitelma opintojen etenemisen ja hyvinvoinnin perustana	7
3.2 Yhteisöön kiinnittyminen tukee hyvää opiskelukokemusta	9
3.3 Saavutettavuuden varmistaminen	10
3.4 Opiskelijoiden osallisuus syntyy täysivaltaisesta yhteisön jäsenyydestä	12
3.5 Opiskelijan ohjauksen prosessien selkeys edesauttaa opiskelijan toimijuutta	13
3.6 Opiskelukyvyn ja hyvinvoinnin vahvistaminen	14
4. Ohjelman seuranta	15
LÄHTEET	16

1. Työryhmä ja ohjelman taustaa

Tampereen yliopiston vararehtori Marja Sutela asetti keväällä 2019 työryhmän päivittämään vuonna 2017 laadittua Tampere3 opiskeluhyvinvointiohjelmaa. Opiskeluhyvinvointiohjelmassa tuodaan esille tavoitteita opiskelukyky-suositusten toteuttamiseksi Tampereen korkeakoulu-yhteisössä. Uuden työryhmän tehtävänä oli arvioida opiskelukyky-suositusten nykytilannetta korkeakoulu-yhteisössä ja suunnitella tulevia toimenpiteitä.

Opiskelukyky-käsite lanseerattiin kansallisen projektin lopputulemana vuonna 2006. Tämän hankkeen seurauksena Tampereen yliopistossa tehtiin alun perin opiskeluhyvinvointiohjelma vuonna 2010, jonka jälkeen sitä on päivitetty vuosina 2013 ja 2017.

Työryhmään nimettiin seuraavat henkilöt:

Tampereen yliopisto

Eini Mäkelä, koulutuspäällikkö

Kirsi Mänty, liikuntapäällikkö, tiimin vetäjä, ryhmän puheenjohtaja

Suvi-Päivikki Ikonen, opintosuunnittelija

Tampereen ammattikorkeakoulu

Esko Tirkkonen, liikuntapäällikkö

Tampereen ylioppilaskunta

Laura Kaipia, sosiaalipoliittinen asiantuntija, ryhmän sihteeri

Tampereen ammattikorkeakoulun opiskelijakunta

Emmi Lainpelto, hallituksen sosiaalipoliittinen vastaava

Hannastiina Ruismäki, asiantuntija, edunvalvonta

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö

Mikko-Juhani Korpela, psykologi (Marjo Tossavainen syksy 2019-)

Ritva-Liisa Hannula, terveydenhoitaja

Tampereen kaupungin opiskeluterveydenhuolto

Maija Julkunen, terveydenhoitaja.

Lisäksi työryhmätyöskentelyssä oli mukana TAMKista oppimisen ja hyvinvoinnin tuen päällikkö Merja Hanhimäki.

Työryhmä kokoontui yhteensä kahdeksan kertaa. Näistä viisi oli työpajamuotoista tapaamista, joihin osallistettiin yhteensä 43 henkilöä sekä korkeakoulu-yhteisön sisältä että kolmannelta sektorilta. Mukana olivat kutsuttuina koulutuksen vararehtorit, opiskelijoita eri taustoilla, TREY:n ja Tamkon edustajia, asiantuntijoita sekä keskitetyistä palveluista että tiedekunnista/ koulutus-ohjelmista sekä kolmannelta sektorilta. Tapaamisissa pohdittiin opiskelukyky-suosituksiin liittyvien teemojen nykytilaa sekä tehtiin ehdotuksia tulevista suosituksista ja toimenpiteistä. Opiskelukyky on opiskelijan työkykyä. Opiskelukyky vaikuttaa opintojen sujumiseen, tuloksiin sekä opiskelijan ja yhteisön hyvinvointiin (<http://www.opiskelukyky.fi/>).

1.1 Strateginen näkökulma opiskeluhyvinvointiin

Opetus- ja kulttuuriministeriön 2030 visiotyöryhmien raportissa yhtenä osana on mainittu hyvinvoivat korkeakoulu yhteisöt (<https://minedu.fi/korkeakoulutuksen-ja-tutkimuksen-visio-2030>). Hyvinvointi koetaan merkittävänä osana korkeakoulujen menestymistä. Henkilöstön hyvinvointi heijastuu opiskelijoiden hyvinvointiin ja toisin päin, joten molempien monimuotoisten ryhmien hyvinvoinnista tulee huolehtia. Opiskelijoiden hyvinvointiin panostaminen parantaa tutkitusti opiskelukykyä ja nopeuttaa opintoaikoja. Tämä taas vastaa korkeakouluvision tavoitteeseen koulutettujen määrän lisäämisestä.

Ministeriön Hyvinvoivat korkeakoulu yhteisöt-visiotyöryhmä on asettanut useita tavoitteita hyvinvoinnin toteutumiselle korkeakoulutasolla liittyen hyvinvointiin, yhteisöllisyyteen ja osallisuuteen, osaamiseen ja johtamiseen. Korkeakoulun tulee mm. laatia hyvinvoinnin edistämisen toimintamalli sekä toimenpideohjelma ja/tai -suunnitelma opiskelijoiden ja henkilöstön osallisuuden ja yhteisöllisyyden edistämiseksi.

Vision mukaan hyvinvointia ja opiskelukykyä tukevat ja edistävät palvelut tulee olla helposti saavutettavissa koko opintopolun ajan; erityisesti tulee kiinnittää huomiota uusien opiskelijoiden opiskelukykyyn tukemiseen sekä ulkomaisten opiskelijoiden hyvinvointiin ja ohjaukseen. Yhteisön jäsenten on mahdollista osallistua päätöksenteon valmisteluprosesseihin jo alkuvaiheessa ja opiskelijoiden ja henkilöstön yhteiset keskustelut sekä yhteiskehittäminen kannustavat aktiivisempaan osallistumiseen. Korkeakoulun opetussuunnitelmatyö tukee opiskelijalähtöistä kehittämistyötä. Korkeakoulu tarjoaa korkeakoulupedagogista sekä hyvinvointi- että ohjausosaamisen koulutusta. Korkeakoulujen auditoinneissa painotetaan yhteisön hyvinvointia ja turvallisuutta.

Valtakunnallisen vision sitominen Tampereen korkeakoulu yhteisön strategiaan, yliopiston koulutuksen kehittämissuunnitelmaan sekä muihin hyvinvointia edistäviin hankkeisiin ja linjauksiin on ensiarvoisen tärkeää. Hankkeiden tavoitteet on ensivaiheessa ajoitettu vuosille 2020-2024, jolloin luodaan pohjaa ministeriön vision 2030 toteutumiselle. Valtakunnallisen OHO-hankkeen (opiskelukykyä, hyvinvointia, osallisuutta) 2016-2019 tuloksena saadut hyvät käytännöt tulee huomioida toiminnan kehittämisessä. Saavutettavuuskriteeristön toteuttaminen mahdollistaa korkeakoulun saavutettavuuden edistämisen järjestelmällisesti.

Korkeakoulu yhteisön koulutuksen strategiassa tuodaan esille opiskelijahyvinvoinnin edistämisen mahdollisuuksia liittyen mm. oppimisympäristöön, yhteisöllisiin toimintamalleihin, tarpeiden mukaiseen ohjaukseen sekä osallistuvaan opiskeluun (<https://wiki.tamk.fi/pages/viewpage.action?spaceKey=T3&title=Strategiat>). Yliopiston koulutuksen kehittämissuunnitelmassa tavoitellaan samoja teemoja kuin valtakunnallisessa visiossa. Kehittämissuunnitelman toimenpideohjelma 3 on jaettu kahteen koriin: ohjauksen kokonaisuus ja opintojen eteneminen sekä opiskelijan hyvinvointi ja osallisuus. Osiossa pyritään kehittämään erityisesti seuraavia teemoja: opettajatuutorointi on systemaattinen osa opiskelijan ohjauksen kokonaisuutta, opintojen etenemistä ja opiskelijoiden hyvinvointia parannetaan hyödyntämällä olemassa olevaa dataa, opiskeluhyvinvoinnin ohjelma on laadittu opiskelukykyyn tukemiseksi, orientaatio ja vertaistutorointi edesauttavat opintoihin ja yhteisöön kiinnittymistä, opiskelijoiden yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisääminen sekä saavutettavuusasiat.

1.2 Hyvä opiskelukokemus opiskeluhuvinvoinnin lähtökohtana

Opiskeluhuvinvoinnin tavoitteeksi ohjelmakaudelle asetamme hyvinvoivan opiskelijan ja hyvän opiskelukokemuksen. Opiskelukokemus jäsentää korkeakouluyhteisön toimintaa opiskelijälähtöisesti ja sen avulla voidaan arvioida toiminnan vaikutuksia opiskelijoiden hyvinvointiin. Kun korkeakoulun ilmapiiri, fyysiset tilat ja laitteet sekä pedagogiikka muodostavat toimivan kokonaisuuden, tarjoutuu opiskelijoille mahdollisuus hyviin oppimis- ja opiskelukokemuksiin.

Opiskelukyky ja sen pohjalta laaditut suositukset ovat olleet korkeakoulujemme edellisten hyvinvointiohjelmien perusta. Uudessa ohjelmassa laajennamme näkökulmaa ja tarkastelemme opiskelukykyä opiskelukokemukseen vaikuttavana osatekijänä. Kun arvioidaan opiskelijoiden hyvinvoinnin tilaa, tuottaa opiskelukokemuksesta saatu palaute opiskelukykyä monipuolisempaa tietoa korkeakoulun toiminnan kokonaisuudesta. Opiskelukokemuksesta saatua tietoa voidaan kokonaisvaltaisesti hyödyntää kehitettäessä hyvinvointia edistäviä toimia yhteistyössä opiskelijoiden kanssa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) painottaa myös opiskelukokemusta yhtenä laatujärjestelmään liittyvänä elementtinä mm. arvioidessaan korkeakoulujen opiskelijapalautejärjestelmän kokonaisuutta.

Kukkosen ja Marttilan (2017) mukaan hyvä opiskelukokemus koostuu viidestä peruskivistä: henkilökohtaisuus, ohjauksellisuus, autenttisuus, yhteistoiminnallisuus ja muovautuvuus. Peruskivet eivät ole toisistaan irrallisia vaan toisiaan täydentäviä.

Henkilökohtaisuudessa olennaista on se, että opiskelija sitoutuu tietoisesti opiskelun prosesseihin, työskentelee aktiivisesti uuden tiedon ja osaamisen parissa sekä ottaa vastuun oppimisen tuloksista. Ohjauksellisuuden lähtökohtana on dialoginen, tutkiva ja neuvotteleva yhteistyö opiskelijan kanssa. Autenttisuuden merkityksen ytimessä on aitous ja todenmukaisuus; opiskelun tulee vastata työelämän käytänteitä tai opiskelun tulee tapahtua työelämässä ja vastaavissa ympäristöissä. Yhteistoiminnallisuuteen liittyy kaikki opiskelijan kanssa tai yhteistyössä tehty toiminta ja yhteistoiminnallisuus onkin syytä ymmärtää sekä opiskelun ja tiedon tuottamisen tavaksi että yhteisön toimintatavaksi. Muovautuvuuden ulottuvuus yhdistyy oppimisen, ohjaamisen ja opetuksen kannalta joustaviin oppimis-ympäristöihin, joissa on mahdollisuus muokata suunnitelmia, opetussuunnitelmia ym. rakenteita tarpeen mukaan. (Kukkonen 2017)

Hyvä opiskelukokemus viittaa asioihin, jotka ovat tärkeitä oppimisen, osaamisen kehittymisen ja opintoihin kiinnittymisen kannalta. Hyvät kokemukset eivät siis ole aina välttämättä miellyttäviä tai välitöntä mielihyvää tuottavia ja niiden arvo saatetaankin tunnistaa vasta myöhemmin. Keskeistä onkin opiskelijan hyvinvoinnin ja oman osaamisen ja kasvun kehittymisen näkökulmasta se, miten näitä asioita käsitellään opintojen aikana ja millaisia työkaluja opiskelijalle kehittyy muun muassa epämiellyttävien tunteiden, pettymyksien ja epävarmuuksien käsittelyyn. Koko korkeakouluyhteisö on vastuussa näiden kehittämistä ja hyvän opiskelukokemuksen luomisesta.

2. Opiskeluhyvinvoinnin teesit Tampereen korkeakouluyhteisössä

Työryhmä- ja työpajatyöskentelyn tuloksena muodostimme 6 teesiä, jotka kuvaavat keskeisiä opiskeluhyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä ja toimintoja, joita tulisi korkeakouluyhteisössä vahvistaa seuraavien ohjelmavuosien aikana. Teesien pohjalta on laadittu toimenpide-ehdotukset, jotka on aikataulutettu ohjelman vuosille 2020-2021 (numero 1) ja 2022-2024 (numero 2).

Teesit ja niiden yhteys hyvän opiskelukokemuksen peruskiviin (kuvio 1):

1. **Osaamisperustainen opetussuunnitelma opintojen etenemisen ja hyvinvoinnin perustana** (kaikki peruskivet) - Opiskelijoiden eteneminen opinnoissaan ja hyvinvointi rakentuvat opetussuunnitelmien ja opetuksen toteuttamisen pohjalle.
2. **Yhteisöön kiinnittyminen tukee hyvää opiskelukokemusta** (yhteistoiminnallisuus) – Opiskeluyhteisöön kiinnittyminen tukee opinnoissa edistymistä. Opiskelijoiden kokemukset yhteisöön kuulumisesta ja yhdessä tekemisestä ovat keskeisiä tekijöitä arvioitaessa yhteistoiminnallisuuden toteutumista opiskeluyhteisössä.
3. **Saavutettavuuden varmistaminen** sekä palveluiden monikanavaisuus ja opiskeluympäristön oppijalähtöisyys (kaikki peruskivet) - Monikanavaiset ja monipuoliset palvelut mahdollistavat opiskelijan opiskelua ja hyvinvointia ylläpitävän ja tukevan toiminnan.
4. **Opiskelijoiden osallisuus syntyy täysivaltaisesta yhteisön jäsenyydestä** (yhteistoiminnallisuus) – Osallisuuden kokemus syntyy siitä, että opiskelijat ovat yhteisön aktiivisia, itseohjautuvia ja hyväksytyjä jäseniä. Yhteistoiminnallisuuteen kuuluu opiskelijan kanssa ja hyväksi tapahtuva toiminta, jolloin toteutuvat myös opiskelijoiden täysivaltainen opiskeluyhteisön jäsenyys ja osallisuus.
5. **Opiskelijan ohjauksen prosessien selkeys edesauttaa opiskelijan toimijuutta** (ohjauksellisuus) – Ohjauksellisuus on yhteisöllistä toimintaa, jolla tuetaan opiskelijan osallisuuden kokemusta ja opintoihin kiinnittymistä ja hänen aktiivista toimijuuttaan. Ohjauksen toimijoiden asiantuntemuksen arvostaminen ja työnjaon selkeys edesauttavat henkilökunnan työhyvinvointia, mikä puolestaan heijastuu opiskelijoiden hyvinvointiin.
6. **Opiskelukyvyn ja hyvinvoinnin vahvistaminen** (henkilökohtaisuus, ohjauksellisuus, muovautuvuus) – Opiskelukykyä vahvistamalla edistetään opiskelijan mahdollisuuksia kasvaa opintojensa aikana asiantuntijana, saavuttaa hyvää opiskelukokemusta, valmistua tutkinnostaan ja työllistyä.

Kuvio 1. Hyvän opiskelukokemuksen ulottuvuudet

3. Opiskeluhyvinvointiohjelman teesien kuvaukset

3.1 Osaamisperustainen opetussuunnitelma opintojen etenemisen ja hyvinvoinnin perustana

Opiskelijoiden hyvinvointi, asiantuntijuuden kasvu ja eteneminen opinnoissa rakentuvat opetussuunnitelmien ja opetuksen toteuttamisen pohjalle. Hyvä opetussuunnitelma huomioikin niin opiskelijoiden tietämisen ”knowing”, tekemisen ”acting” ja olemisen ”being” kehittymisen ulottuvuudet (Kukkonen ja Martikkala (2017), Mäkinen ja Annala (2010)). Myönteisen opiskelukokemuksen syntymistä tukee, että opetussuunnitelma toteuttaa kaikkia viittä Kukkosen ja Marttilan (2017) esittämää hyvän opiskelukokemuksen peruskiveä.

Osaamisperustaisuuden periaatteisiin kuuluu, että opiskelija pystyy kuvattujen osaamistavoitteiden avulla arvioimaan, tunnistamaan ja hakemaan aiemman osaamisensa tunnustamista osaamisensa hankintatavasta riippumatta. Osaamisperustaisen opetussuunnitelman laadinnassa tuleekin huomioida opiskelijoiden lähtötasojen heterogeisuus, yksilöllisten opintopolkujen mahdollistaminen, pedagogiset ratkaisut sekä opintojen sujuvan suorittamisen mahdollistaminen.

Periaatteisiin kuuluu myös osaamistavoitteiden määrittäminen siten, että niiden kautta huomioidaan kattavasti työelämän, tutkimuksen sekä tulevaisuuden osaamistarpeiden yhteys, mutta myös opiskelijan minän tukeminen. Yksittäiset tiedot ja taidot vanhenevat, työelämä ja yhteiskunta muuttuvat, mutta opiskelijan persoonaan ja toimintaan kohdistuvia muutoksia voidaan pitää pysyvämpinä ja näin ollen merkittävinä huomioitavina asioina opetussuunnitelmaa ja opetuksen toteuttamista suunniteltaessa sekä osaamistavoitteita määriteltäessä (Mäkinen & Annala 2010).

Teesit:

- Osaamisperustaiset opetussuunnitelmamme perustuvat niin tietämisen, tekemisen ja olemisen kehittymisen kuin positiivisen opiskelukokemuksen ulottuvuuksien huomiointiin.
- Teemme tutkinto-ohjelmissa osaamisperustaisen opetussuunnitelmatyön yhteistoiminnallisesti opintojen kuormittavuutta arvioiden sekä suunnittelemme opetuskokonaisuuksien sisällöt ja pedagogiikan siten, että erilaiset opetusmenetelmät ja opetuksen toteuttamisen muodot ovat tasapainossa.
- Opintojen saavutettavuus on huomioitu osaamisperustaisessa opetussuunnitelmatyössä.
- Jokaisella opiskelijalla on oikeus saada riittävä määrä ohjausta koko opintojen ajan.
- Opettajatuutorointi kytkeytyy osaksi opetussuunnitelmaa.
- Tiimiopettajuus vahvistaa jaetun asiantuntijuuden ja opetusosaamisen kehittymistä ja laajentumista sekä vähentää opintojaksojen toteutuksien haavoittuvuutta.

Toimenpide-ehdotukset	Aika- taulu	Vastuutahot A. Korkeakoulu yhteisötaso B. TAU C. TAMK
Kokoamme opiskelijoille hyvinvointia tukevat opintojaksot vapaavalintaisiin opintoihin. Mahdollistetaan ristiinopiskelu myös näille opintojaksoille.	1	A
Sitoudumme osaamisen hyväksilukujen prosessien toteuttamiseen mukaan lukien työn opinnollistamiseen. Kirjaamme osaamistavoitteet selkeästi opetussuunnitelmiin. Opiskelija pystyy niiden avulla tunnistamaan ja hyödyntämään aikaisempaa osaamistaan sekä tekemään näkyväksi kertyvää osaamista.	1 1	B (yhteiset periaatteet, yksittäiset opintojaksot tdk) C
Huomioimme opintojen aikataulutuksessa loogisen etenemisjärjestyksen ja kuormittavuuden. Varmistamme, että opintojaksojen mitoituksen periaatteet toteutuvat käytännössä.	1 1	B C
Sisällytämme työelämäintegraation, yleiset työelämätaidot ja ajatuksen jatkuvasta oppimisesta osaksi kaikkien tutkintojen tai koulutusten osaamisperustaisia opetussuunnitelmia.	1 1	B C
Arvioimme, onko opettajien työsuunnitelmiin varattu riittävästi aikaa opettajatuutorina toimimiseen.	2 1	B C
Tuemme ja kannustamme tiimiopettajuuteen sekä opetuksen suunnittelussa että toteutuksessa. Opettajien urapolulla etenemiseen vaikuttaa yhteisöllinen opetustyö.	2 2 1	A (pedagoginen kehittäminen, opettajuus) B C
Varmistamme opiskelijan hyvinvoinnin ja itsensä johtamisen taidon kehittymisen koko opintopolun ajan, heti johdanto-opinnoista lähtien.	2 2	B (sisällöntuottamista yhteiseltä tasolta, toteutus tdk:sta) C

3.2 Yhteisöön kiinnittyminen tukee hyvää opiskelukokemusta

Opiskeluyhteisöllä on iso merkitys opintoihin kiinnittymisessä ja hyvän opiskelukokemuksen mahdollistajana. Opintoihin kiinnittyminen edistää opintojen sujuvuutta ja opiskelijoiden hyvinvointia (Korhonen 2017). Opiskeluyhteisön yhteistoiminnallisuus on yksi myönteisen opiskelukokemuksen perusta (Kukkonen 2017).

Opiskelijoiden yhteisöllisyyden kokemukseen ja yhteisöön kiinnittymiseen on pyritty vaikuttamaan opintojen alusta lähtien mm. orientaatiolla, vertaistutoroinnilla ja opintojen ohjauksella (mm. opettajatuutorit, opinto-ohjaajat, opintokoordinaattorit ja -suunnittelijat). Ensimmäisen opiskeluvuoden kokemus vaikuttaa pitkälti koko opiskeluaikaan. Kiinnittyminen pitää varmistaa myös muissa opintojen nivelvaiheissa.

Teesit:

- Edistämme korkeakoulujen asenneilmapiiriä tukemaan yhteisöllisyyden kokemusta.
- Mahdollistamme opiskelijoiden aktiivista roolia ja rohkaisemme opiskelijoita toiminnallaan vaikuttamaan korkeakouluyhteisöön mm. arvostamalla ja hyödyntämällä palautteita ja antamalla vastapalautetta.
- Koemme opiskelijat kumppaneiksi, jotka pääsevät mukaan projekteihin ja tutkimusryhmiin heti varhaisessa vaiheessa opintojaan.
- Rohkaisemme opiskelijoita löytämään ja luomaan uusia, oppialat ylittäviä opiskeluyhteisöjä.
- Korkeakoulussamme on saavutettava, yhdenvertainen opiskeluyhteisö, jossa esimerkiksi rasistiset tai kiusaamiskokemukset käsitellään asianmukaisesti. Korkeakouluilla on syrjinnän ja häirinnän ehkäisemisen periaatteet, varhaisen reagoinnin menettelytavat ja toimintaohjeet häiriötilanteisiin.

Toimenpide-ehdotukset	Aika- taulu	Vastuutahot A. Korkeakouluyhteisötaso B. TAU C. TAMK
Kehitämme orientaatiota opiskelijalähtöisesti kohti opiskelijoiden aktiivista toimijuutta.	1	A (muodostaa yhteisen vision, periaatteet) B ja C (toiminnan organisointi)
Teemme yhteisötason opiskelijatuutoroinnin suunnittelua ja toteutusta yhteistyössä ylioppilaskunnan ja opiskelijakunnan kanssa.	1	A (muodostaa yhteisen vision, periaatteet) B ja C (toiminnan organisointi)
Järjestämme yhteisöllisyyttä vahvistavaa toimintaa ja tilaisuuksia huomioiden myös kansainvälisten opiskelijoiden tarpeet.	1	A (muodostaa yhteisen vision, periaatteet) B ja C (toiminnan organisointi)
Kehitämme yhteisöllisyyttä tukevia tilaratkaisuita kampuksille, mm. kohtaamispaikkoja opiskelijoille (esim. järjestötilat) sekä henkilöstön ja opiskelijoiden kesken, opiskelija- tai ylioppilaskunnalle ja tiedekuntien/tutkinto-ohjelmien henkilöille.	2	A (muodostaa yhteisen vision, periaatteet) B ja C (toiminnan organisointi)

3.3 Saavutettavuuden varmistaminen

Saavutettavuudella tarkoitamme sitä, miten hyvin korkeakoulun tilat, sähköiset järjestelmät, oppimisympäristöt, opetusmenetelmät ja asenneilmapiiri mahdollistavat henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan monenlaisten sekä erilaisissa elämäntilanteissa elävien opiskelijoiden osallisuuden ja yhdenvertaisuuden (Saavutettavuuskriteeristö).

Saavutettavuus on korkeakouluyhteisössämme läpäisevä periaate kattaen koko organisaation toiminnan. Valtakunnallisessa OHO-hankkeessa tuotettiin saavutettavuuskriteeristö (<https://ohohanke.fi/wp-content/uploads/2020/01/Saavutettavuuskriteeristo.pdf>) välineeksi korkeakoulujen saavutettavuuden arviointiin. Kriteeristön avulla on mahdollista löytää keskeiset teemat, joita kehittämällä korkeakoulun saavutettavuutta voidaan parantaa. Saavutettavuutta tarkastellaan kahdeksan osa-alueen kautta:

1. Arvot, asenteet ja toimintakulttuuri
2. Johtaminen
3. Fyysinen ympäristö
4. Digitaalinen saavutettavuus
5. Opetus ja oppiminen
6. Tuki ja ohjaus
7. Viestintä
8. Opiskelijavalinnat.

Opiskeluympäristöllä on iso merkitys saavutettavuuden toteutumisessa. Opiskeluympäristö vaikuttaa opiskelijan hyvinvointiin, opiskelukykyyn ja yhteisöllisyyden syntymiseen. Korkeakouluissa tehdään tiivistä yhteistyötä opiskelijaterveydenhuollon kanssa opiskeluympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta arvioitaessa. Terveystieteiden vastuualueella olevasta opiskeluympäristön tarkastustoiminnasta saadaan hyödynnettävää tietoa ympäristön kehittämiseksi edelleen.

Palveluiden monikanavaisuus tukee saavutettavuutta. Monikanavaiset ja monipuoliset palvelut mahdollistavat opiskelijan opiskelua ja hyvinvointia ylläpitävän ja tukevan toiminnan.

Teesit:

- Saavutettavuus on läpäisevää toimintaa koko korkeakouluyhteisössä.
- Oppijälähtöisyys arvona näkyy korkeakoulujen opiskeluympäristössä ja sen kehittämisessä kaikilla kampuksilla (kampuskehitys).
- Opiskeluympäristö on fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti saavutettava ja turvallinen.
- Monikanavaiset palvelut ja monipuoliset opetusmenetelmät luovat perustan kaikenlaisten oppijoiden tuloksetta oppimiselle ja ohjaukselle.

Toimenpide-ehdotukset	Aika- taulu	Vastuutahot A. Korkeakoulu yhteisötaso B. TAU C. TAMK
Tarkistamme verkkosivujemme saavutettavuuden saavutettavuusdirektiivin vaatimusten mukaisesti sekä toteutamme tunnistetut kehittämiskohteet.	1	A (periaatteet, koordinointi) B ja C (toiminta)
Luomme verkkosivuillemme hyvinvointiteemojen sekä –palveluiden alustan varmistamiseksi niiden löydettävyyden. Alustalle kokoamme kattavasti eri toimijat (korkeakoulut, sidosryhmät ja 3. sektori) ja heidän tuottamansa opiskelijoiden hyvinvointia tukevat palvelut huomioiden myös kansainväliset ja maahanmuuttajataustaiset opiskelijat.	1	A
Nimeämme molempiin korkeakouluihin saavutettavuustyöryhmän. Lisäksi luomme korkeakoulu yhteisötason saavutettavuusverkoston.	1	A B ja C
Arvioimme korkeakoulujen saavutettavuuden neljän vuoden välein saavutettavuuskriteeristön avulla.	1 2	A (periaatteet) B ja C (toiminta)
Kehitämme monikanavaisia hyvinvointia ja ohjausta tukevia palveluja. Eryityisesti huomioimme opintojen nivelvaiheet ja digitaalisuuden hyödyntämisen.	1	A (muodostaa yhteisen vision) B ja C (toiminta)
Toteutamme matalan kynnyksen palveluja korkeakoulu yhteisön kampuksilla, joissa palveluntuottajat, henkilökunta ja opiskelijat voivat kohdata.	1	A
Edistämme tiedekunta- /koulutus alakohtaisten opiskeluterveydenhuollon vastuutiimien rakentamista opiskelijoiden hyvinvoinnin tukemiseksi.	2	A B ja C (toiminta)

3.4 Opiskelijoiden osallisuus syntyy täysivaltaisesta yhteisön jäsenyydestä

Opiskelijoiden osallisuus kytkeytyy opiskeluyhteisöön kiinnittymiseen ja opiskelijoiden kokemukseen siitä, että he ovat yhteisön aktiivisia, hyväksytyjä ja täysivaltaisia jäseniä. Tunne yhteisöön kuulumisesta luo pohjaa hyvinvoinnille, joka parhaimmillaan tarkoittaa kaikkien yhteisön jäsenten välistä yhteyttä. Opiskeluyhteisön hyvinvoinnin kehittymiselle on ensiarvoista se, mitä yhteisön jäsenet saavat toisiltaan ja mitä he voivat toisilleen antaa (Mäkinen 2012).

Osallistuminen on yksi keino edistää osallisuuden kokemusta. Osallisuutta luodaan tekemällä näkyväksi korkeakoulun jo vakiintuneita vaikutuskanavia ja rohkaisemalla opiskelijoita käyttämään niitä aktiivisesti. Vaikuttaminen on mahdollista esimerkiksi avoimessa ja osallistavassa asioiden valmisteluprosessissa ja päätöksenteossa, palautteiden antamisessa ja niiden hyödyntämisessä. Osallisuutta edistetään kehittämällä palautejärjestelmän kokonaisuutta yhdessä opiskelijoiden kanssa. Digitalisoinnin myötä on mahdollista luoda myös uusia vaikutuskanavia. Vuorovaikutus ja kohtaaminen lisäävät turvallisuuden tunnetta, joten niiden tulee olla osa opiskelijan normaalia arkea.

Vastuullisuus, luottamus ja varhainen välittäminen ovat tärkeitä osallisuuden tunnusmerkkejä. Korkeakouluyhteisön jäsenet kantavat vastuuta osallistumalla yhteisön toimintaan ja sen kehittämiseen. Opiskelijoiden osallisuutta voidaan edistää opetussuunnitelmatyössä ja opetuksen toteuttamisessa, kun opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua vertaistyöskentelyyn ja yhdessä työskentelyyn henkilökunnan kanssa.

Teesit:

- Edistämme korkeakouluyhteisössämme opiskelijoiden ja henkilökunnan mahdollisuuksia dialogiseen vuoropuheluun.
- Arvostamme opiskelijoiden näkemyksiä ja tuemme opiskelijoiden vaikuttamistoimintaa korkeakouluyhteisön täysivaltaisina jäseninä, toimijoina ja kehittäjinä.

Toimenpide-ehdotukset	Aika- taulu	Vastuutahot A. Korkeakouluyhteisötaso B. TAU C. TAMK
Rakennamme yhdessä opiskelijoiden kanssa palautejärjestelmän kokonaisuutta ja otamme käyttöön systemaattisesti vastapalautteen.	1	A B C
Varmistamme, että korkeakouluyhteisön jäsenten vaikutuskanavat ovat löydettävissä verkkosivuiltamme. Kanavat ovat avoimia, läpinäkyviä ja selkeitä.	1	B C
Edistämme opetussuunnitelmilla ja opetusmenetelmillä opiskelijoiden osallisuuden kokemusta koko opiskelun ajan.	2	A (opettajuus, pedagoginen kehittäminen) B (toteutus) C (toteutus)

3.5 Opiskelijan ohjauksen prosessien selkeys edesauttaa opiskelijan toimijuutta

Ohjauksessa tuetaan opiskelijan toimijuutta: kykyä suunnitella, ohjata, toteuttaa ja arvioida omia prosessejaan. Opiskelijalla on viimesijainen vastuu oppimisprosesseistaan ja niihin liittyvistä

tavoitteistaan ja valinnoistaan (Vehviläinen 2014). Korkeakoulun tehtävänä on tarjota monenlaisille opiskelijoille ohjausta koko heidän opintojensa ajan.

Merkittävä osa ohjauksesta tapahtuu opetustilanteissa. Korkeakoulut tuottavat myös opiskelijoiden oppimista tukevia ohjauspalveluita. Palveluita kehitettäessä on tunnistettava ohjaustarpeet, toteutettava ne tarkoituksenmukaisesti ja saavutettavasti sekä kuvattava toiminnan prosessit selkeästi.

Riittäväällä ja tarkoituksenmukaisella ohjauksella vaikutetaan opiskelijoiden hyvinvointiin ja hyvään opiskelukokemukseen. Opettajien ja muiden ohjausta tekevien työhyvinvointi heijastuu myös opiskelijoiden hyvinvointiin. Ohjaajien työtä arvostamalla ja tukemalla edistetään opiskelijoiden kiinnittymistä yhteisöön, opintoihin ja saavuttamaan hyvää opiskelukokemusta.

Teesit:

- Edistämme opiskelijoiden hyvinvointia tarkoituksenmukaisilla ohjauksen prosesseilla ja niiden selkeällä kuvaamisella.
- Vaikutamme opiskelijoiden hyvinvointiin tukemalla henkilöstön hyvinvointia

Toimenpide-ehdotukset	Aika- taulu	Vastuutahot A. Korkeakouluyhteisötaso B. TAU C. TAMK
Tunnistamme tarkoituksenmukaiset ohjauksen prosessit ja kuvaamme ne selkeästi.	1	A B (toiminta) C (toiminta)
Hyödynnämme systemaattisesti korkeakouluyhteisön ja Pirkanmaan ohjausverkoston toimijoiden asiantuntemusta ja palveluita.	1-2	A
Tarjoamme riittävästi koulutusta ja tukea opiskelijatuutoreille, opettajatuutoreille, opinnäytetöiden ohjaajille ja muille ohjaustyötä tekeville.	1	A B C

3.6 Opiskelukyvyn ja hyvinvoinnin vahvistaminen

Opiskelukyky kuvaa sitä, miten opiskelijan omat voimavarat, opiskelutaidot, opetustoiminta ja opiskeluympäristö tukevat opiskelua. Opiskelukyky kokoaa yhteen monia hyvän opiskelukokemuksen elementtejä. Opiskelukykyä vahvistamalla edistetään opiskelijan mahdollisuuksia kasvaa opintojensa aikana asiantuntijana, saavuttaa hyvää opiskelukokemusta, valmistua tutkinnostaan ja työllistyä.

Hyvä opiskelukyky vaikuttaa myös tulevaan työkykyyn. Oman opiskelukyvyn kehittäminen tapahtuu pienin askelin, joita korkeakoulussa voidaan tukea monipuolisilla ja saavutettavilla palveluilla. Yhteisön omat opiskelukykyä tukevat palvelut, kuten korkeakoululiikunta, tukevat opiskelijan hyvinvoinnin kehittymistä koko opintopolun ajan ja antavat työkaluja myös työkyvyn ylläpitoon.

Yhteisö toimii muiden toimijoiden kuten ylioppilas- ja opiskelijakuntien, opiskelijajärjestöjen, opiskelijaterveydenhuollon, Tampereen kaupungin, seurakuntien ja kolmannen sektorin järjestöjen kanssa kiinteässä yhteistyössä.

Teesit:

- Riittävät opintopsykologien, opinto-ohjaajien ja hyvinvointia tukevien toimijoiden palvelut tukevat ja edistävät opiskelukykyä.
- Opiskelijan omien voimavarojen vahvistaminen korkeakoululiikunnan keinoin
- Tunnistamme ennakoivasti opiskelijaryhmien opiskelukykyyn vaikuttavia tekijöitä
- Resurssiviisas yhteistyö kaikkien opiskelijoiden hyvinvointia tukevien toimijoiden kanssa

Toimenpide-ehdotukset	Aika- taulu	Vastuutahot A. Korkeakouluyhteisötaso B. TAU C. TAMK
Teemme tunnetuksi varhaisen välittämisen toimintaohjeet korkeakouluyhteisössä.	1	A B ja C
Kehitämme korkeakoululiikunnan liikuntapalveluketjua yhteistyössä YTHS:n kanssa.	1	A
Opiskelijat reflektovat opiskelukykyään opintojen aikana esim. arviointitestien avulla.	2	A (visio) B ja C
Toimimme nykyistä kiinteämmässä yhteistyössä ja verkostoissa opiskelukykyä tukevien toimijoiden kanssa.	1	A (visio) B ja C

4. Ohjelman seuranta

4. Hyvinvointiohjelman toimeenpano ja seuranta

Hyvinvointiohjelman toimeenpanoon ja seurantaan perustetaan korkeakoulu yhteisöön moniammatillinen opiskeluhyvinvointiryhmä. Ryhmän tehtävänä on yhteistyössä korkeakoulujen toimijoiden kanssa varmistaa, että ohjelman toimenpide-ehdotukset toteutetaan. Ryhmä tai sen edustajat täsmentävät ehdotuksiin kirjattujen vastuutahojen kanssa yhdessä toimenpide-ehdotusten sisältöjä ja ehdotusten toteuttamista käytännössä.

Ohjelman vaikuttavuutta arvioidaan opiskelijoiden palautekyselyjen yhteydessä. Hyvinvointityöryhmä määrittää tarkoituksenmukaiset seurannan mittarit.

Opiskeluhyvinvointiryhmän kokoonpanoehdotus yhteisön tasolla:

- TAU:n ja TAMK:n edustajia yhteisistä palveluista (yhteensä 6 henkilöä)
 - kummankin korkeakoulun osalta vähintään yksi on perehtynyt kansainvälisiin asioihin
 - opiskelupäihdeyhdyshenkilöt (opiskelijoiden päihdeohjelma edellyttää)
- tiedekunnista/koulutuksista edustajia (yhteensä 4 henkilöä)
- edustajat ylioppilaskunnasta TREY ja opiskelijakunnasta Tamko (yhteensä 4 henkilöä)
- YTHS:n edustus (1-2)
- oppilaitospastori

Ryhmä kutsuu tarpeen mukaan asiantuntijoita.

LÄHTEET:

KORHONEN, V & TOOM, A. 2017. Opintoihin kiinnittymisen ja hyvinvoinnin yhteyksien tunnistaminen sekä pedagogisen hyvinvoinnin tukeminen korkeakoulun opetustyössä. Teoksessa Kehittämisen palat, yhteisöjen salat. Näkökulmia koulutukseen ja kasvatukseen.

KUKKONEN, H. & MARTTILA, L. 2017. Kuviteltua todellisuutta – ammattikorkeakoulu oppimisen ja opiskelun ympäristönä. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisu. Sarja A, tutkimuksia 19.

KUKKONEN, H. 2017. Hyvän opiskelukokemuksen peruskivet – yhteisesti tuotettu kehys opintoihin kiinnittymiselle. Teoksessa Kehittämisen palat, yhteisöjen salat. Näkökulmia koulutukseen ja kasvatukseen.

MÄKINEN, M. 2012. Opiskelijat opintoihin kiinnittymisen tulkitsijoina. Teoksessa Osallistava korkeakoulutus.

MÄKINEN, M. & ANNALA, J. 2010. Osaamisperustaisen opetussuunnitelman monet merkitykset korkeakoulutuksessa. Kasvatus & Aika 4(4), 41-61.

VEHVILÄINEN, S. 2014. Ohjaustyön opas. Yhteisössä kohti toimijuutta.

<https://ohohanke.fi/wp-content/uploads/2020/01/Saavutettavuuskriteeristo.pdf>, 7.1.2020

<http://www.opiskelukyky.fi>, 7.1.2020.

<https://minedu.fi/korkeakoulutuksen-ja-tutkimuksen-visio-2030>, 7.1.2020.

Korkeakouluyhteisön strategiat

<https://wiki.tamk.fi/pages/viewpage.action?spaceKey=T3&title=Strategiat>, 7.1.2020.